



Telefon štev. 3040.

VOJNI INVALIDI

GLASILO UDRUŽENJA VOJNIH INVALIDOV KRALJEVINE SHS

List izhaja 1. in 15. v mesecu. Posamezna številka 1 Din. — Naročnina mesečno 2 Din. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredništvo in upravištvo v Ljubljani. — Št. Peterska vojašnica. Telefon štev. 3040.

OBLASTNEGA ODBORA ZA LJUBLJANSKO IN MARIBORSKO OBLAST V LJUBLJANI

Velika noč.

Po trpljenju, ponižanju, zasmehovanju, po velikem petku je nastala velika noč. Velika noč, čudesa polna, novo življenje obetajoča, srečo označujoča. Tako je zapisano v knjigah in tako praznujemo vsi ta dogodek — vstajenje narave, nastop pomladi. Sin človekov je po trpljenju in zasmehovanju, vštet med razbojnike, doživel veliki petek. A ko se je tema razprostrela nad vse upajoče, je velika noč rodila svetlo jutro, velik dan, dan vstajenja in prerojenja.

Ali velja tudi za nas vojne žrtve, za nas vojne invalide ta pojav, ta legenda, ta resnica,

Saj mi, vojne žrtve, preživljamo veliki teden svojega življenja. Naš veliki petek preživljamo. Dolg je ta veliki petek, obupen in strašen. Trpimo nepopisno. Mladost nam je zlomljena, zdravje uničeno, telo pohabljeno, razbito. Eksistence nimamo. Vsem smo odveč, vsem smo v spodniko. A nas muči glad, muči nas brezkrvje, muči nas zima... nimamo, kam bi položili svojo glavo, kako in s čim bi vzradostili svoje otročičke, kako in s čim bi jim privabili na otroška usteca, v otroške oči otroški smehljaj, vsaj smehljaj, smeha si še ne upamo zleteti.

Trpek je naš veliki petek.

Ali legenda govori in se spreminja v resnico, da je po velikem petku vedno velika noč, dan vstajenja, dan odrešenja.

Zato ne dvomimo tudi mi, da mora tudi za nas priti velika noč.

Ali je morda že blizu?

Kakor je bilo sporočeno naši delegaciji v Beogradu, kakor pišejo dnevniki, kakor se slišijo razne govornice — naša velika noč je blizu. Nov invalidski zakon se dela, je baše skoro že gotov. In ta invalidski zakon bo nudil vojnim žrtvam zares pomoč, jim bo res zboljšal položaj. Bo pokazal, da so vojne žrtve domovini drage žrtve, ki jih ljubi in ceni in hoče po svoji mogočnosti nagraditi — ne, ne nagraditi, bedni, obupni položaj izboljšati. Tako govore govornice, tako pišejo dnevniki, tako je bilo rečeno naši delegaciji.

Zato verujmo! Verujmo, da bo res tako! Ker

grozno bi nas zbolelo, ako bi vse to izostalo, ako bi se zopet razočarali poleg vseh govoric in zatrdil in obljub.

Javnost pozna bedo vojnih žrtev. Pisali smo mnogo o tem, jo slikali v vseh črtah in od vseh strani. Kazali smo jo kot nekaj strašnega, kar se ne sme pustiti kot neozdravljivo, kot nepopravljivo. Vojne žrtve so tudi ogelni kamen Jugoslaviji in ogelni kamen se mora ceniti, se mora čuvati, zakaj na njem leži cela stavba. Klicali smo javnosti, naj tudi ona zahteva zboljšanja najbednejših izmed bednih. Naš klic ne sme in ne more biti neusliščan in neslišen, mora odmevati tam, kjer se ustvarjajo zakoni in naredbe. Mora veliki petek ganiti misli in srca onih, ki pišejo zakone, da se zganejo in odženejo veliki petek, da lahko nastopi velika noč, zboljšanje in olajšanje.

Misli, ki so nas objele danes, ko praznuje krščanski svet veliko noč, ko vsa narava vstaja in praznuje prihod pomladi, ko zimsko solnce vzhaja s pomladansko močjo in odlaga zimsko starost ter se, kakor čil fant, pojavlja z mladostnim ognjem in mladostno toploto, da začne vse brsteti in se odevati v svatovsko obleko, so nam diktirale to pismo, ki smo ga napisali.

Veliko noč pričakujemo tudi mi, vojni invalidi, vojne vdove in vojne sirote. Svojo, invalidsko veliko noč, ki naj prinese kot pisanko dober invalidski zakon, zakon, ki bo nam, vojnim žrtvam nekaj nudil in dajal, ne pa nam jemal in nas delil v dobre in hudobne, v prvovrstne in manj vredne.

Te misli, ki gleda na nas pomlad, velika noč narave, smo zapisali, da nas slišijo oni, ki delajo pisanko, pirhe za invalidsko veliko noč. Zakaj velikega petka imamo že dovolj.

Zato, pozdravljeni, vojni invalidi, vojne vdove in vojne sirote! Pozdravljeni za veliko noč in želimo vam veselo in srečno praznovanje in veselo in srečno pričakovanje novega invalidskega zakona, našega pirha.

Ne sme pa biti iz zaprtka, ne sme biti gorjup, nego svež in tolažljiv.

Pozdravljene vojne žrtve! Aleluja!

Nekaj podatkov.

Glede novega invalidskega zakona ne moremo beležiti nikakih nadaljnjih podatkov. Natančnejši načrti so neznani kakor tudi kdaj bo revizija gotova?

Pripravlja se nov državni budžet za prihodnje proračunsko leto. S tem bodo dobile tudi vse postavke za vojne žrtve nove kredite. Gotovo se isti ne bodo zmanjšali in pričakovati je, da dobimo zopet nova sredstva, ker so bila po letošnjem proračunu že izčrpana.

Upamo, da dobimo zopet potrebno svoto za izplačilo odkupnin, za katere imamo precej prošenj že rešenih. Glede onih zaostankov invalidnin in prejemkov, ki še niso izplačani, ker so za nje prišle poznejše rešitve se nadejamo, da bodo redno v gotovih terminih izplačani in bo budžet za to zasigural kredit. Kakor opažamo, je računovodstvo poslalo ponovni izpisek tozadevnih potreb denarja, ki naj bi se nakazal.

Tudi vsi invalidski zavodi bodo gotovo dobili potrebna sredstva za vzdrževanje.

Pri teh si dovoljujemo sedaj pred proračunom še enkrat apelirati, da bi dobili povišana sredstva za našo protezno delavnico, ker se je stanje potreb dvignilo in potrebujemo za točno izgotavljanje ortopedskih pripomočkov več moči in materiala. Pripominjamo, da so dodeljeni naši protezni delavnici sedaj tudi invalidi iz Medjimurja, za katere je treba predati tudi sredstva, ki so bila do sedaj v Zagrebu. Medjimurski invalidi izražajo tudi želje, da bi se nakazovanje njihovih invalidnin preneslo tudi k računovodstvu v Ljubljani in tozadevni krediti.

Za zdravljenje tuberkuloznih na Golniku smo se celo leto potegovali za sredstva, da bi otvorili več mest. Pričakujemo, da bi se z novim proračunom zboljšalo.

Sprejemanje učencev in hiralcev v invalidski dom je že od jeseni popolnoma prenehalo, da se bo videlo, ako je zadosti prosilcev na razpolago? Med tem časom se je naletelo od nas že kakih 40 prošelj, ki čakajo nadaljne odredbe in rešitve. Ker smo dokazali, da je invalidski dom potreben, upa-

mo, da bo proračun tudi zasigural nadaljno vzdrževanje.

Ker se po čl. 101 invalidskega zakona z vsakoletnim finančnim zakonom določa tudi cenzus siromašnosti, bo bodoči finančni zakon tudi vseboval tozadevno določbo.

O tem pravi poročilo, da ostane skoro pri starem in sicer 20 Din neposrednega davka, ki bo špecificiran (na zemljišče, obrt in nekatere druge postranske dohodke). Za delavce z dninami in mesečne dohodke od nesamostojnega dela sploh, je še vedno predvidena meja plače in sicer pri samcih ne nad 1800 Din, pri oženjenih pa nad 2200 Din mesečno. Poročilo pa pravi, da se ta meja glede plač ne nanaša na plače ali pokojnine aktivnih ali rezervnih oficirjev in ostalih invalidov, kakor tudi družinskih članov, ako prejemajo rodbinske pokojnine.

K temu vprašanju moramo pripomniti, da glede teh vojaških ali civilnih upokojujencev sploh ni jasnih določb glede njihove invalidnine.

Invalidski zakon pravi, da oni, ki so v aktivni državni službi, ne prejemajo invalidnine. Upokojujenci pa jo torej prejemajo. Ni pa nam jasno, ali so taki državni upokojujenci siromašni?

Kakor vidimo iz prednavedenega, isti ne spadajo med one, ki žive od nesamostojnega dela in se ne ravna njihova siromašnost po višini mesečnih dohodkov. Vprašanje je tedaj, ali se ravna njihov cenzus po neposrednem davku, ali po neki stari določbi prejšnjega invalidskega zakona, da dotični, ki prejemajo draginjske doklade, ne dobe invalidskih dodatkov? V tem oziru bi bilo treba jasnejše določbe.

Nesigurno je tudi vprašanje, kam spadajo invalidi, ki so dnevničarji v državni službi?

Neko tolačenje jih priznava za aktivne. Kakor smo že svoj čas pojasnjevali, smatramo aktivnost za neko definitivno mesto, dočim so dnevničarji provizorični in so celo zavarovani pri bolniški blagajni in pokojninskem zavodu, kakor drugi privatni uslužbenci. Za to morajo prejemati invalidnino in velja za nje cenzus po višini plač. Nekateri

reduciranci so dobili zavrjene obnove postopka, da nimajo pravice do ponovnih pregledov, ker jih je specialna komisija spoznala za zdrave. Glede njih bo, kakor smo zvedeli, napravljena ponovna revizija vseh njihovih obnov, ako so bile zavrjene.

Naša organizacija.

Vsako pozna našo organizacijo, naše »Udruženje vojnih invalidov, vdov in sirot«. Preživljala je že dobre in slabe dneve, slavnostne in žalostne, kakor je pač bilo razpoloženo članstvo, kakor je pač bilo zavedno in delavno članstvo. Ali nikdar ni povsila glave. V svetlih in temnih dneh je stala vedno odločno na braniku interesov svojih članov.

Mnogo borbe je morala prenesti, mnogo truda je bilo potrebno, da se je uveljavljala in dosegala uspehe. In njeni člani — vsa čast jim — so bili disciplinirani borci, delovni člani, ki jim je bila čast in ugled organizacije »Udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot« sveta stvar.

Mnogi in mnogi invalid, vdova in sirota lahko potrdi, kaj in kako se je »Udruženje« zavzelo za vsakega posameznika, kako mu je pomagalo in šlo na roko. Vsi člani potrjujejo odločno in samozavestno, kako je »Udruženje« vedno stalo v prvih vrstah za pravice invalidov, vdov in sirot. Zato pa so ga tudi ščitili in ostajali zvesti in trdni člani.

In sedaj, ko »Udruženje« stoji pred kovači novega invalidskega zakona, treba še biti odločnejši član »Udruženja«. Njegova moč, njegova samozavest, njegova zahteva mora biti kakor glas trombe, mora biti tako glasna in odločna, da je ne morejo preslišati kovači novega invalidskega zakona.

»Udruženje« je že dalo svojo besedo, svoje predloge. Napisali smo jih že v »Vojnem invalidu« in vsak, kdor ga čita in prejema — in prepričani smo, da ga čita in prejema vsak dober član »Udruženja« — pozna te zahteve, saj so vendar to njegove zahteve in njegovi predlogi kot člana velike, močne organizacije »Udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot«.

Zato bodo ti predlogi, te zahteve uslišane, upoštevane. Verujemo, da bodo uslišane in upoštevane.

Ali še eno treba, da naredimo. Še eno treba, da bo, kar še ni. Mnogo je še naših sotrpinov, mnogo še vojnih invalidov, vdov in sirot, ki še niso pod našim praporjem, ki jih še ni v vrstah »Udruženja«. Postrani stoje in gledajo, ali pa morda celo ne vedo za nas. Te treba včlaniti v naše vrste. Treba energično pogledati okrog sebe, če ni kje naš tovariš še neorganiziran, da se organizira. Nas mora biti v »Udruženju« nad 12.000, do sedaj jih še ni, a mora biti. To si prisezimo in to izvršimo.

Vedite, da bo naša armada mogočna in močna. Naš glas se bo slišal še bolj, naši predlogi se bodo študirali in upoštevali še bolj.

Velika noč je med nami in okrog nas. Naj bo velika noč tudi v nas. Vstanimo vsi, kolikor nas je, in vsi, ki še niso, naj bodo člani »Udruženja«.

»Vojni invalid« roma po celi Jugoslaviji in tudi čez mejo pogleda. V Sloveniji zahaja v vsako vas. A še ne zahaja k vsakemu invalidu, vojni vdovi in siroti. In vendar je »Vojni invalid« najboljši prijatelj, učitelj, svetovalec in tolažnik. Zakaj se torej brani svojega prijatelja, učitelja, svetovalca in tolažnika. Zakaj? Odgovorite tisti, katere ne prihaja pozdravljati, učiti, vas tolažiti. Odgovorite, zakaj se vas ogiblje? Ali ste mar krivi vi, da se vas ogiblje? Ali niste mar preveč malomarni, da bi prišel k vam? Glejte, 2 dinarja mesečno stane, samo 2 dinarja! Ali vam jih je tako težko odšteti za njegovo pot? Ali vam je tako nemogoče plačati njegovo vozno karto, tista dva dinarja, da bi prišel k vam kot vaš prijatelj?

Ne, ne! Nikar ne majajte z glavo. Niste ga še naročili. Ali danes, ko je okrog nas in poleg nas velika noč, danes postanite naročnik. Naj bo danes in odslej velika noč tudi v vas in povabite »Vojnega invalida«, da vam bo vedno dragi gost.

V nas samih je naša moč. Združimo to moč vsi v veliko celoto, v močno »Udruženje« in v močan »Vojni invalid« in naše bedno stanje se bo zboljšalo.

Mi sami smo, ki kujemo svojo srečo! Kujmo jo krepko in odločno, Aleluja!

Naše stanje in zahteve.

V Sloveniji izkazuje statistika vojnih žrtev, ki dobivajo invalidnino s koncem marca 1929:

I. Invalidi:	
1.) Invalidov lahkih	3898
2.) Invalidov težkih, polnih in pretežkih	2535
Skupaj	6433
Od invalidov od 2.) jih ima rodbine	1343
Samci ali z dečoj nad 15 let, kateri imajo dodatke le za se	1192
Družinskih članov invalidskih, ki dobivajo dodatke	3915
II. Vojne vdove:	
1.) Vdove z dečoj	1876
2.) Vdove brez dečoj ali z dečoj nad 15 leti	2430
Skupaj vojnih vdov	4306
Od teh jih ima:	
a) po 1 otroka	1539
b) po 2 otroka 252, torej otrok	504
c) po 3 otroke 45, torej otrok	135
d) po 4 otroke 12, torej otrok	48
Skupno dečoj, za katero prejema vdvove dodatke	2225
III. Vojne sirote:	
Vojnih sirot brez staršev	1853
IV. Stariši:	
1.) Oče in mati	128
2.) Samo oče	101
3.) Samo mati	442
Skupaj starišev	671
Skupna statistika:	
I. Invalidov	6433
II. Vojnih vdov	4306
III. Vojnih sirot	1853
IV. Staršev	671
Osebnih vojnih žrtev	13263
Družinskih članov, ki dobivajo samo dodatke:	
A) od invalidov	3915
B) od vdov	2225
Skupno število priznanih oseb	19403
Koliko je nepriznanih se natančno ne more ugotoviti, vendar pa je izkazovala statistika pred specialno revizijo osebnih vojnih žrtev sedaj je pa priznanih	18300
	13263
razlika	5037

vsebuje umrle, reducirane in neprevedene. Še večje razmerje bo med družinskimi člani. Stalež družinskih članov se zelo zmanjšuje z ozirom na starost dečoj in bo v par letih skoro izginil.

V oblastnem združenju je organiziranih od prednavedenih t. j. 13.263 oseb (brez družinskih članov) 12.317 in skoro vsi družinski člani torej skupaj okroglo 17.500 oseb. Vzrok, da niso nekateri že priznani, tiči v administraciji sodišč, največ Višjega invalidskega sodišča v Zagrebu, ki ne potrdi prvoinštančnih sklepov, dočim so isti pri okrajnih sodiščih do malega vsi izvršeni. Redna sodišča so preobložena s svojimi posli, zato smatrajo invalidske zadeve za postransko delo, vsled česar se je reševanje zavleklo že v tretje leto.

V obče se ne morejo smatrati invalidske zadeve za sodstvo, temveč za administrativne in bi bilo potrebno regulirati to zadevo potom posebnih popolnoma specialnih invalidskih inštanč upravnega značaja.

Neskladno je sedanje višje invalidsko sodišče pod imenovanjem in nadzorstvom ministrstva socialne politike nad rednimi prvoinštančnimi sodišči, ki imajo svoje redne višje sodne inštanče.

Določbe invalidskega zakona so nepopolne in nejasne tako, da se jih v reševanju različno tolmači pri čemur nastaja dolgo poslovanje s popravki, revizijami in obnovami, prizadete osebe pa morajo čakati na svoje pravice.

Posebno vsakoletna nejasna sprememba davčnega cenusa in neenakost davkov potrebuje mnogo novega odločevanja. Pri obnovah po specialni reviziji prihajajo zakonito neskladne odločbe, ker se ne priznava ponovno komisijsko ugotovljenih diagnoz, boleznih in poškodb.

Mnogo zla napravljajo roki in termini, na katere navadni človek težko pazi in jih pozna. Invalidski zakon se kakor že rečeno različno tolmači tako, da je vsaka odločilna oseba poleg njega za sebe zakonodavec. V obče pa se tudi malo vpoštevata, ker mislijo nekateri, da velja to, kar vsebuje, pač kot predpis za vojne žrtve, ne pa za druge.

V bistvu njegovo izvajanje ne nudi vojnim žrtvam drugega kot malo denarno mesečno pod-

pora, kajti vse druge pravice so ali nezadostne ali pa se ne izvajajo.

Zdravstvene potrebe so otežkočene ali se omejujejo vsled brezplačnosti. Specialnih invalidskih zdravstvenih zavodov je le malo in še tisti so omejeni in odvisni le od plačanih mest, kakor na primer v sanatoriju za tuberkulozne, kjer je za invalide numerus clausus. Ortopedskih zavodov je le malo, isti pa so preobremenjeni in nimajo na razpolago sredstev in dovolj delavnih moči. Tako morajo invalidi predolgo čakati na ortopedične pripomočke. Vsled oddaljenosti in pomanjkanja prevoznih sredstev invalidi težko prihajajo k ortopediranju. Položaj uradnih zdravnikov ni povsod enak, zato občja odredba o brezplačni pomoči zdravljenja ne pride do veljave, kajti zdravniki ne morejo nuditi brezplačnih zdravil, ako jih morajo sami plačati in nabaviti.

Učenje ali reedukacija na kratek rok je površna in tudi ni usmerjena povsod na prave poklice. Mnogim je sploh nemogoča z ozirom na skrb za družinsko stanje, ker nima zaščite in oskrbe družina. Na vojne sirote se pri izučanju in izobrazbi skoro nič ne ozira.

Največje zlo je za invalide, ako kljub reedukaciji ne dobe nameščenja. Delodajalci ne marajo invalidnih moči, ker je na razpolago dovolj zdravih.

Zaščita prvenstva se nikjer ne izvaja. Zakon bi moral preskrbeti sredstva za točno izvajanje tega glavnega problema, ki bi državi skrb za vojne žrtve najbolj razbremenil. Službe so se podeljevale brez razpisov, partizansko in na mnogih mestih so zdravi ljudje, kar bi lahko opravljali invalidi.

Ako invalid vsled svoje pasivnosti eksistenčno trpi, druge pomoči nima, potem je to glavno zlo nezadovoljnosti. Zato bi moral zakon nuditi temu problemu glavno skrb.

Tudi za samostojne obrti se prezirajo vsake olajšave in ne nudi se nikake izredne pomoči.

Gotove koncesije, trafike in prodaje so za vojne žrtve prav slabo zaščitene, ker spodbija iste konkurenca.

Ako se invalid za trafiko oglasi, dobi prednost pred zdravim prosilcem, toda isti poleg njega otvori zopet novo trafiko, ker niso omejene. Na ta način prednost ne pride v poštev.

Za invalidske brezplačne vožnje na pozive k pregledom in zdravstvu so predpisane s posebnimi pravilniki različne legitimacije, ki invalide stanejo, brez njih pa v zakonu zajamčenih pravic ne dobijo.

Trikratno polovično vožnjo na leto pa brez takih pogojev dobivajo športna, lovska, turistovska in druga društva, ki imajo, lahko rečemo, večje ugodnosti v tem oziru od invalidov, dočim vojne vdove, sirote in drugi naši člani istih niti nimajo. Invalid bi pač moral uživati pri vožnji neko stalno neomejeno olajšavo.

Le malo se skrbi za delanezmožne in pretežke. Invalidskih zavodov nimamo zadosti in ocena hiralcev je nepravilna. Ne gleda se na nikak dejanski stan, pač pa le na procenčne nesposobnosti, ki se ne morejo vedno komisijsko ocenjevati.

Ves ta problem med delom, zaposlenjem in oskrbo bi moral biti drugače usmerjen. Izvrševati bi ga morale posebne strokovne komisije, v njih tudi zastopniki invalidov. Za vse v poštev prihajajoče invalide bi morala obstojati prisiljena izobrazba in delo, ako pa se faktično izkaže nesposobnost pa možnost zavetišča in vzdrževanja. Merodajno za presojo med tema dvema pogojevoma bi moralo biti faktično invalidovo stanje in ne po zakonu predvidena diagnoza in procenti. Iz vsega prednavedenega se vidi, kaj invalidski zakon sedaj nudi in kaj bi moral nuditi za pravo oskrbo. Cel čas po vojni se je vodila napram invalidskemu vprašanju zgrešena socialna politika.

Načelo je, nuditi samo neko denarno dajatev, ki je odvisna od raznih okolnosti in pred vsem finančnega stanja. Vse to je zelo nestalno in neenako in se ne more smatrati kot nekaka miloščina in ne odškodnina.

Vsak invalid čuti danes, da poleg zelo neredne mesečne invalidnine, ortopediranja in delnega zdravljenja po sedanjem zakonu ne dobi ničesar drugega. Vse to pa je le en del prave zaščite, ker ne more zadostiti vsem potrebam, ki prihajajo v poštev za zmožnost eksistence.

Zdravljenje je samo po sebi razumljivo, od malenkostne podpore pa more invalid živeti komaj par dni. Drugega zakon ne nudi in se ne izvaja. V tem nedostatku tiči celokupno zlo, ki tlači vojne žrtve in v njem je treba najti socialno zaščito. Z denarnim ali gmotnim podpiranjem tega problema ne bomo mogli nikdar rešiti zato, ker za poštno vzdrževanje celokupne mase ne more biti dovolj sredstev na razpolago.

Povišanje invalidnine-podpore prihaja v poštev le za delazmožne, ki se jih mora vzdržati, od drugih pa je treba pritegniti k ublažitvi invalidskega vprašanja njihovo lastno fizično moč.

Invalidski zakon je treba izdelati tak, da pravično prizna vsakemu svojo vojno poškodbo in njene procenčne, ne glede na potrebe in možnosti.

Po tem principu naj uravna neko temeljno odškodnino vsakemu brez kakih bonitet za usluge in

položaje, ker iste ne spadajo vanj, za eksistenčne potrebe, ki se jih ne da gmotno podpreti pa smoterno socialno skrbstvo. To socialno skrbstvo je treba vpostaviti med javno življenje, da bo cela javnost kolikor toliko pritegnjena k vzdrževanju vojnih žrtev.

Javnost naj da mesta invalidski, četudi zmanjšani delavni sili in pri tem naj pomaga tudi združništvo. To je največji in najkoristnejši del zaščite.

V glavnih točkah naj nudi sledeče:

1.) Možnost neomejenega zdravljenja, hitrega ortopediranja in event. povračilo tozadevnih stroškov.

2.) Reorganizacijo reedukacije, postavljeno na prisilne pogoje in usmerjeno na invalidom najprimernejše in najkoristnejše poklice. Obsegati bi morala tudi pomoč družinskim članom, bodisi družinam v invalidovi odsotnosti ali izobrazbi dečoj.

3.) Temeljito prisiljeno zaposlovanje, omogočeno z res v poštev prihajajočimi predpisi in olajšavami.

4.) Izključno podeljevanje koncesij: trafike, kantine, kina. Na ta način bi se zaposlilo veliko več vojnih žrtev, kar bi razbremenilo državo finančno.

5.) Boljše vozne olajšave.

6.) Popolnoma nesposobnim ali revnim družinam brez roditelja večjo denarno pomoč ali pa oskrbo v zavodih.

7.) Lažjo hitrejšo administracijo in ustanovitev posebnih specialnih invalidskih uradov ali oddelkov s celokupno upravo na samoupravni podlagi.

Vse to se do sedaj ni vršilo ali nezadostno, ker sedanji invalidski zakon ne vsebuje pravih načel socialnega skrbstva, marveč sloni le na podporah, pomoči, na kratko miloščinah. V glavnem predvideva zgolj dajatev, a nikake prave socialne skrbi. Skrb za to, da sa invalida vpostavi kot samostojno pridobitnega člana človeške družbe, je najvažnejši problem celokupnega vprašanja. Ta skrb bo najbolj ublažila položaj vojnim žrtvam, državo pa zelo razbremenila finančno. Predstavljati si je treba, da je dolžan cel narod dati mesta in obzira v javnem življenju in se žrtvovati nekoliko za vojne žrtve in ne samo nekateri.

Sedanja skrb za vojne žrtve, se ni udeleževala tudi vsled tega, ker je bil invalidski zakon postavljen na popolnoma napačna načela in pod pogoje drugih obstoječih ali bodočih zakonov, ki mu niso dajali sredstev ali možnosti izvajanja. Ako finančni zakon ni dovolil sredstev, so bile vse določbe invalidskega zakona neizvedljive. Socialno pravna zaščita, ki bi jo zakon temeljito predvidel, bi potrebe itak zmanjšala.

Naše gibanje.

Krajevna organizacija v Ormožu bo imela v nedeljo, dne 7. aprila t. l. občni zbor v katoliškem domu. Vabi vse tovariše in tovarišice, da se sigurno udeležijo po jutranji maši zborovanja, ki bo za vse važno. Povejte drug drugemu.

Krajevni odbor v Ljubljani konstatira, da se je na položnice, ki smo jih priložili listu, odzvalo do sedaj le kakih 40 članov in članic ter poslalo članarino in naročnino. Je to pač žalostno število z ozirom na obseg organizacije posebno v važnem času in desetletnici njenega obstoja. V bodoče bo organizacija znala tudi upoštevati na primeren način take, ki bodo prihajali z različnimi težavami.

Iz Tržiča. Zadnje čase prihajajo prosilci za pluge po prepise invalidskih sklepov k sodišču. Če kdo zahteva, da se mu sklep prepíše pri sodišču, mora plačati takso 20 Din. Zaradi tega naj sklepe prepíšejo sami ali pa jih puste prepisati po kakih drugih osebi; oni pa, ki so organizirani, jih lahko zahtevajo od tajnika našega Udruženja. Opozorjamo, da se mora priložiti prošnjam za pluge tudi izkaz, da prejema še invalidnino, toraj zadnji odrezek (kupon).

Naš Krajevni odbor šteje danes 44 naročnikov lista »Vojni invalid«. V smislu sklepa, s katerim se je določilo proporcijelno število, mora biti še 7 naročnikov. Prijatelje, tovariše in tovarišice naprošamo, da agitirajo pri svojih znancih in tovariših za naš list, da bo krog naših čitateljev čim prej kompleten in čim večji.

Razdelitev božičnih podpor se je letos iz tehničnih ozirov zelo zavlekla, kar nam naj prizadeti oprostijo.

Našemu odboru se je v zadnjem času posrečilo iztakniti priličen prostor za lastno pisarno. Če bodo pogajanja z lastnikom glede najemnine potekla povoljno, smemo pričakovati, da bo organizacija kmalu začela poslovati v lastnem pisarniškem lokalu.

Končno moramo potožiti, da je postalo pri nas, od kar je izginil sneg in imamo polne ceste blata, bolj dolgočasno. Komaj čakamo, da se malo ogreje. Iz grl nam že sili pesem: »Na planine, gori vleče me srce...«

V Invalidskem domu v Celju je umrl dne 15. marca t. l. naš član in tovariš Matevž Varšek, 100% vojni invalid z dodatkom. V svetovni vojni si je vsled prehlajenja in raznih drugih vojnih neprilik nakopal živčno bolezen, katera ga je v zadnjih letih njegovega življenja popolnoma položila v bolniško posteljo. Trpljenja ga je rešila neizprosna smrt, pravična reševalka invalidskega vpraša-

nja. — Rodbini in ostalim sorodnikom izrekamo naše iskreno sožalje, njemu pa naj bo lahka domača zemlja.

Razpis trafike. Razpisana je sezijska maloprodaja tobaka na Dobrni št. 9 pri Celju, Prosilci (ke) zaščiteni po invalidskem zakonu, ki bi reflektirali na navedeno trafiko, naj se v svrhu nadajnih informacij zglase najkasneje do 4. aprila t. l. v pisarni Krajevnega odbora Udruž. voj. invalidov v Celju.

Invalidska tombola Krajevnega odbora UVI v Ljubljani je izžrebala sledeče številke: 79, 40, 8, 86, 67, 7, katere veljajo za petorico (vseh pet števil v eni vrsti).

Nadalje: 73, 25, 43, 42, 63, 31, 81, 13, 82 in 18, katere veljajo za tombolo (cela tablica števil).

Oni, ki so zadeli petorice ali tombole, naj pošljejo takoj tablice Krajevnomu odboru Udruženja vojnih invalidov v Ljubljani. — Dobitki se dvigajo do 10. aprila t. l.

Občni zbori se vrše: Dne 7. aprila t. l. v Brežicah ob 10. uri v gostilni pri Grobušku, in v Ormožu v Katoliškem domu. — Dne 28. aprila v Ljubljani ob 9. uri v salonu pri Jerneju na Sv. Petra cesti.

Ljudska samopomoč je društvo, ki zavaruje za slučaj smrti. Po smrti zavarovančevi izplača takoj zavarovano vsoto onemu, ki je za to določen. Pogoji plačevanja so zelo majhni tako, da jih vsak lahko zmore. Kdor se želi zavarovati, naj se obrne na zastopnika Stanko Tomca, tajnika Oblastnega odbora Udruženja vojnih invalidov v Ljubljani, Šentpeterska vojašnica.

VABILO

Vzajemna pomoč, posojilna in gospodarska zadruga r. z. o. z. v Ljubljani vabi na

IV. REDNI OBČNI ZBOR.

ki se vrši v nedeljo, dne 21. aprila 1929 ob 10. uri dopoldne v zadržnih prostorih, Šentpeterska vojašnica, soba 49/I.

Dnevni red:

- 1.) Otvoritev.
- 2.) Čitanje in odobritev zapisnika III. rednega občnega zbora.
- 3.) Poročilo uprave.
- 4.) Poročilo nadzorstva.
- 5.) Odobritev računskega zaključka za poslovno leto 1928.
- 6.) Podelitev absolutorija.
- 7.) Volitev nove uprave.
- 8.) Slučajnosti.

Opomba: Ako bi občni zbor vsled nezadostne udeležbe članov ob določeni uri ne bil sklepčen, se vrši isti pol ure pozneje z istim dnevnim redom ne glede na višino navzočih združnikov.

Uprava.

Poročilo iz občnih zborov.

Nadaljujemo poročila kako so potekali letošnji občni zbori, vendar pa se moramo radi pomanjkanja prostora omejiti na najkrajše.

Občni zbor v Mariboru. Letošnji občni zbor, ki se je vršil 24. februarja t. l. v dvorani Zadrugne gospodarske banke, je bil kljub hudi zimi lepo obiskan. Otvoril ga je predsednik tov. Geč, vodil pa tov. Fras. Tov. Geč je pozdravil zastopnika komande mesta podpukovnika g. Lerinaca, zastopnika zveze rezervnih oficirjev g. dr. Faningerja, g. Pupisa, zastopnika invalidskega sodišča in g. zastopnika novinarskega udruženja. Uvodoma je grajal predsednik tov. Geč, da nobeno oblastvo ne vpoštevava pravilnika o zaposlovanju invalidov z izgovorom, da imajo na razpolago bolj kvalificirane moči. O projektu revizije invalidskega zakona je izrazil zaupanje v zboljšanje kar je naletelo na priznavanje tudi med udeleženci. Zahvalil se je mestni občini mariborski za naklonitev podpore 6000 Din za reveže in bivšim državnim poslancem, ki so se brigali za slučaje in v mnogih uspešno intervenirali. Vojne žrtve naj dobe moralno in materialno zadostno obliko priznanja potom novega invalidskega zakona.

Spomnil se je tudi umrlih članov, med njimi med letom umrlega tov. Severnika in vdove tov. Klanšček, katerim so navzoči zaklicali trikrat »Slava«. Končno je izrazil prepričanje, da bo Središnji odbor in njegov predsednik tov. Lazarevič vpošteval težnje in pravilno zastopal interese vojnih žrtev brez izjeme.

Tajnik tov. Pravdič je pojasnil delo pisarne, ki je bilo obširno. Članov je 398 invalidov in 178 vdov. V preteklem letu je organizacija narastla za 119 članov kar znači, da je vendar neobhodno potrebna. Pisarna je imela mnogo posla z informacijami in intervencijami, pa tudi Oblastnemu odboru je izreči zahvalo, da je šel v vsakem slučaju na roko. Podpor je bilo med letom izplačanih za 6610 dinarjev.

Tov. Tratnik je podal na to izčrpno blagajniško poročilo, ki je pokazalo, koliko prizadevanja je imel odbor v prid organizaciji posebno s tombolo. Tov. Sitter je izjavil, da je nadzorni odbor našel vse v najlepšem redu in zato je članstvo priznalo odboru absolutorij s pohvalo.

Nato je tov. Horvat v temperamentnem govoru obrazložil žalostno sliko invalidskega stanja.

Enako je tudi tov. Čerpes zelo drastično orisal današnji položaj tako, da so zborovalci napravili več glasnih medklincev.

Tov. Verbost je kritiziral, da invalidi ne dobe nikjer zasluzka in služb, kljub njihovi sposobnosti.

V odbor so bili izvoljeni tov. Geč, Golež, Pravdič, Tratnik in Belle, namestniki tov. Potrč, Kolarič in Strohmeier, v nadzorni odbor tov. Sitter, Strašek in Paradiž, namestnika tov. Verčič in Jančič. Končno je bila sprejeta resolucija, ki konstatira, da se invalidski zakon do sedaj ni izvajal, posebno glede prevedb na prejemke zaposlovanja po pravilniku, podelitve trafik in vozni olajšav za vse vojne žrtve. Zahtevamo, da se revizija izvrši po načrtu Oblastnega odbora UVI za ljubljansko in mariborsko oblast ter zviša davčni cenzus in odpravi invalidski ter ročni davek za vse vojne žrtve.

Zahvaljujemo se dobrotnikom invalidskega udruženja in celokupni javnosti za podporo in naklonjenost in prosimo v bodoče za zaslombo še v večji meri.

Oblastni odbor UVI v Ljubljani prosimo, da ne odstopi od zakonitih zahtevkov za pravice vojnih žrtev posebno, da se ne bo vršila nikaka razlika med nami vojnimi žrtvami, kakor je predlagala pred kratkim gotova skupina bivših oficirjev.

Iz Kočevja. Letošnji občni zbor se je izvršil dne 3. februarja ob 14. uri v prostorih pisarne Krajevne organizacije. Predsednik tov. Benčina je po otvoritvi poročal o delovanju in uspehih. Tajnik tov. Bogataj omenja, da je med letom prevzel posle. Organizacija šteje 109 rednih članov in članic in je bilo mnogo vsakovrstnega posla. Tudi blagajnik tov. Erker je obrazložil vse postavke, ki beležijo čisto vsoto 1359 Din 13 p. Tov. Kraker je izjavil, da je revidiral knjige in našel vse v redu zato je bil podan absolutorij.

V odbor so izvoljeni tov. Müller, Bedina, Erker, Benčina in Bračun, namestniki tov. Loy, Božič in Kraker, nadzorni odbor tov. Stanitsch, Metlika in Kraker, namestnika tov. Kropf in Oswald.

Sklenilo se je vršiti redne seje vsako prvo nedeljo v mesecu in takrat se bo tudi uradovalo za članstvo od 10. do 12. ure. Določeni so bili posebni poverjeniki kot zaupniki, da bodo pobirali članarino in prihranili mnogim pot v oddaljeno Kočevje. Na članarini je precej zaostankov, kar hočejo zaupniki pobrati. Denar bodo prinesli k sejami prve nedelje v mesecu in obenem vzeli tudi markice, da jih prilepijo v knjižice. Zaupniki so:

za Cvišlarje: tov. Kraker Andrej;
za Šalko vas in Zelne: tov. Kropf Franc;
za Gorenje in Klinjo vas: tov. Kraker Ivan;
za Malo goro in Kleč: tov. Oswald Ivan;
za Stari log: Novi breg, Trnovec in Grintovec: tov. Petsche;

za Mozelj: tov. Schauer Franc.

Delegat iz Ljubljane se radi snežnih zametov letos ni mogel udeležiti.

Kostanjevica. Občni zbor dne 24. februarja t. l. je potekel v prostorih osnovne šole popolnoma lepo. Tov. Pavlenč je obrazložil delo organizacije in orisal naš položaj, nakar je bilo poročilo sprejeto z odobravanjem. Tajnik in blagajnik je podal svoje poročilo, nato pa je bila izbrana kandidatna lista in izvoljen skoro stari odbor, kljub temu, da sta se tov. Pavlenč in Zalar branila, ker članstvo ni točno.

Z ozirom na to, da je članstvo voljno podpreti organizacijo, sta sprejela svoji funkciji. Odbor sestoji iz tov. Pavlenča, Zalarja, Jenškoveca, Ivanuše in vdove Krištof, namestniki: tov. Kotar, Sintič in vdova Močan, nadzorstvo tov. Turk, Žulič in Cunk, namestnika: tov. Žulič in Juršič. Članstva je bilo navzočega precej.

Občni zbor v Metliki je bil 27. januarja v osnovni šoli. Iz Ljubljane je bil navzoč delegat tov. Dornik, ki je obširno pojasnil položaj. Predsednik tov. Ruel in tajnik tov. Kovačević sta obširno poročala o organizacijskem delu, ki je bilo zelo povoljno. Že vložni zapisnik šteje med letom 532 raznih vlog in sicer za 350 več kot prejšnje leto, kljub temu da šteje organizacija le 93 članov. Izmed njih je bilo 52 naročnikov na naš list in so ga plačali za celo, nekateri tudi že za to leto. Priraditev ni bilo mogoče delati, ker je kraj že itak zelo obremenjen z drugimi društvi. Odbor je vršil posle z vne- mo in v najlepšem redu, zato mu je članstvo izrazilo priznanje. Kljub izdanim mnogim podporam izkazuje imovina 2954 Din 44 p. Člani redno poravnava članarino. Odbor je ostal stari in sicer tov. Ruel, Blagotinšek, Kovačič, Žigon in Vrvišcar, namestniki: tov. Primožič, Vraničar in Kompere. Nadzorni odbor tov. Nemanjč, Janžekovič in Muc, nam.: tov. Gosenica in Križan.

V Kamniku je bil letos občni zbor 2. februarja malo manj obiskan kot druga leta in sicer radi mraza. Tov. Bremšak ga je otvoril s pozdravi, za vodstvo občnega zbora pa je bil postavljen delegat tov. Tomc. Prečitani je bil tudi pozdrav tov. Glinška, ki se nahaja v bolnici.

Poročilo odbornikov je bilo lepo, ker se je odbor trudil, da izposluje članstvu čim več pomoči. Preskrbel popust cen pri nekaterih trgovinah, vodil par predstav, ki so pripomogle do gmotnega uspeha. Pri dajatvi podpor se je štedilo, da si organizacija gospodarsko pomore za nadaljna, še boljša podjetja. Izposloval je diplomo častnemu članu sreškemu poglavarju g. dr. Fran Ogrinu, ki mu jo hoče potom deputacije izročiti. V bodoče naj članstvo to-

čno poravna članarino, in pazi na vsa organizacijska obvestila, ki bodo vedno v »Vojnem invalidu«. Blagajniško stanje je bilo povoljno. Tov. Tomc je navzočim natančno obrazložil cel položaj, vprašanja in dajal različna pojasnila.

Odbor je bil izvoljen iz tov. Bremšaka, Podobnikarja, Šubica, Janežiča, Homarja, namestnikov: tov. Berganta, Filipiča in Cigliča. Nadzorni odbor: tov. Glinšek, Tomc, Hribar, nam.: Pavlič.

Krajevni odbor UVI v Belčincih. Ob 14. uri 45 min. otvori tov. Antolin občni zbor v šoli v Odrancih in ga tudi vodi. Tajnik in blagajnik tov. Šebjančič pojasni, da je organizacija precej močna, vendar pa mnogo članarine ni plačane. Tov. Žižek predlaga, da bi se vršil vsak mesec prvo nedeljo uradni dan, kjer bi se članstvo shajalo z odborom in poravnalo svoje obveznosti. Pri volitvah je bil izvoljen nov predsednik tov. Matko, in tudi tajnik se je branil nadaljne funkcije, ker je bilo preveč kritizirani med odborniki. Vsled raznih nasprotstev je organizacija trpela, članstvo je popustilo tako, da ni bilo mogoče delati. Ponovno naprošen je tov. Šebjančič še sprejel tajniško in blagajniško funkcijo. Ostali odborniki so tov.: Anton Jerebič, Aleksander Jerebič, Mih. Kohek; namestniki tov.: Maučec, Antolin; nadzorni odbor tov.: Finfonja, Šebjan, Šušter, Matko in Antolin. Članstvo se pozivlja, da pride nujno poravnat članarino in naročnino.

Iz občnega zbora v Moravčah. Kot delegat Oblastnega odbora nas je posetil tov. Mirtič. Zaradi velikih zametov ni bilo velike udeležbe, vendar je pa žalostno, da so manjkali nekateri bližnji. Rednih je samo 37 članov, drugi pa naj takoj poravnajo obveznosti, sicer bodo izbrisani. Blagajna izkazuje 1317 Din čistega. Tov. Mirtič je obširno pojasnil organizacijo in današnji položaj in žel mnogo priznanja. Tudi je podal na vprašanja razne informacije. — Odbor je ostal stari in sicer tov.: Koželj, Grobeljšek, Cerar Valentin in Fortunat, Šinkovec, Krušnik, Požar in Barlič. Nadzorni odbor tov.: Lovrač in Vidergar.

V Polzeli je bila na občnem zboru 3. februarja t. l. slaba udeležba, česar je bil kriv hud mrz. Tudi delegata ni bilo. Poročilo odbora je poudarjalo, da so bile seje vedno po potrebi in polno sklepčne ter je imel odbor 177 raznih dopisov. Apeliralo se je, da naj bi sodišče hitro rešilo nove prijave in spremembe, ki že precej časa ležijo. Blagajna izkazuje 4258 Din 37 p salda. Odbor je ostal stari in sicer tov.: Satler, Jelen, Plaskan, Perger, Šošter; namestniki tov.: Verdev, Gorič in Peternel; nadzorstvo tov.: Uratnik, Škafar in vdova Jelen; namestnika tov.: Terglav in vdova Vrabič. Poverjenik za gorenjo Sav. dolino tov. Poznič, namestnik tov. Jerina. — Ker ni delegata, zahteva članstvo, da se vrši v kratkem shod, na katerega naj pride delegat in poroča o razmerah.

Konjice. V nedeljo 20. januarja t. l. je bil v prostorih pri g. Blaževiču tukajšnji občni zbor, na katerega je dospel tudi delegat tov. Tomc. Predsednik tov. Višner je otvoril in pozdravil navzoče, ki jih je bilo kljub snegu precej. Tov. Podlunšek je pojasnil celo delovanje uprave, konstatiral pa, da je mnogo neplačane članarine. Tov. Tomc je zelo obširno pojasnil pomen našega delovanja za dosego pravic. Poudarjal je, naj bo članstvo točno, potem bo tudi organizacija v vsem točna. Potrebno je, da je vsak naročen na naš list. — Izvoljen je bil stari odbor in sicer tov.: Višner, Podlunšek, Mašera, Mesarič, Oder; namestniki tov.: Čander, Gosak, Gorenjak; nadz. odbor tov.: Vegmaher, Gril, Košir; namest. tov.: Gošnjak in Rušnik. — Pri slučajnostih so bila razna vprašanja.

Iz Velike Polane (Prekmurje). Po prečitaniu zapisnika ustanovnega občnega zbora je vodil prvi redni občni zbor tov. Fotivec. Kljub kratkemu delovanju šteje organizacija 70 rednih članov in je bilo napravljenih 32 različnih prošenj, ki so bile po večini ugodno rešene. — Blagajna ima 327 Din premoženja. — Odbor je bil izvoljen s tov.: Tratnjek, Hozjan, Gerič, Vinčec in Gabor; namest. tov.: Tratnjek, Lorjoš in Püčko; nadzorstvo tov.: Fotivec, Venča, Gerič in Hozjan; namest. tov.: Raščan in Gelt. — Prijavilo se je precej naročnikov za list.

Sevnica ob Savi. Dne 3. februarja t. l. je otvoril redni občni zbor tajnik tov. Senica. Navzoč je bil tov. Dornik iz Ljubljane. Vseh članov je 76, a jih ima samo 49 plačane vse obveznosti. Med letom se je vršil shod in tudi veselica in prid blagajni. Napravljenih je bilo precej prošenj za orodje in pluge, ki še niso rešene. Vseh dopisov je bilo 248, od katerih je dve tretjini že rešenih. V bodoče se bo začela akcija za postavitve spomenika. Delalo se je energično za poživljenje organizacije, kar se je prej zamudilo. Saldo blagajne znaša 349 Din 55 p. — V odbor so izvoljeni tov.: Hohkraut, Teraš, Senica, Mastnak in vdova Hribšek; namest. tov.: Mastnak, Drogenik, Zupančič; nadzorni odbor tov.: Pertnač, vdovi Golob in Les, namestnika tov.: Jerala in Teraš. — Tov. Dornik je dal važna pojasnila in informacije. Vnela se je daljša debata glede naročnikov lista.

Nadaljna poročila o občnih zborih prinesemo prihodnjič, ker nekatere organizacije še niso poslale poročil in zapisnika.

Raznoterosti.

Od solnca vse dobro in zlo.

Solnce, kralj dnevnega neba, je v človeku od nekaj vzbujalo neki svet strah in spoštovanje. Od njegove svetlobe in toplote je očitno odvisno vse življenje na zemlji. Ni se čuditi, da so ga mnogi narodi zamišljali in častili kot največje božanstvo. Poslej pa je postalo razmerje med solncem in človeštvom zelo suhoparno. Da daje solnce luč in toploto in s tem življenje kot naravno nebesno telo, se uče otroci v šoli; da povzroča sušo in solnčarico, je istotako znano. Kakih drugih vplivov pa solncu nismo pripisovali. Kako zelo smo se motili!

V zadnjih štirih letih smo imeli na zemlji toliko naravnih katastrof, silnih naravnih nesreč: povodnji, viharjev, potresov, kakor jih svet preje v desetletjih ni doživel. Spomnimo se na ogromne povodnji v srednji Evropi — ki smo jih izkusili tudi v naši državi! — Franciji, Rusiji, Švedski, Indiji, Turčiji, Kanadi, na strašne viharje, ciklone in tornade v Evropi in Ameriki, na potrese in vulkanske izbruhe, ki so uničili cvetoča mesta in cele pokrajine. Učenjaki so zaman iskali zemeljskih vzrokov tem nesrečam, dokler niso slednjič začeli sumiti, da obstoja vzročna zveza med temi uničujočimi dogodki na zemlji in — solnčnimi pegami. To so najnatančnejše primerjave in raziskovanja v polni meri potrdile.

Moderna znanost je dokazala, da povzročajo pege na solncu orjaški vrtinci, ki v razdobju enajst let naraščajo in zopet pojemajo. Prav v enakem času in istodobno pa naraščajo in pojemajo na zemlji severni sij in magnetični viharji. To dokazuje odvisnost vsega zemeljskega življenja od dogodkov na solncu.

Solnčne pege so liji, v katerih se dviga solnčna snov iz spodnjih plasti. Atomski, najmanjši delci te izredno vroče snovi, ki so se nahajali doslej pod neizmernim pritiskom, se na površju takoj razcepijo v elementarne delce — elektrone. Čim bruhnejo ti delci iz ustja lijaka, se z neizmerno brzino razprše v vesoljstvo in zadevajo tudi zemljo; to povzroča v našem ozračju razne svetlobne prikazni, kakor severni sij; na zemeljski skorji pa povzročajo elektroni električne in magnetične viharje.

Elementarne (prirodne) nezgode zadnjih let se tako popolnoma ujemajo s pojavljanjem solnčnih peg, da ne more biti nobenega dvoma na vzročni zvezi med obojimi. Dne 16. septembra 1926 se je pojavila na solnčni ploskvi velika skupina peg; že 17. septembra je silovit vihar — tornado opustošil Florido v Ameriki; dne 18. septembra so se trgali oblaki nad ameriškim državam Nebraska in Illinois-jem; dne 21. septembra je vihar divjal na Jamaiki, dne 23. septembra je ciklon porušil St. Paolo; istočasno so divjale nevilhte nad Brazilijo, Švico, Italijo. Dne 25. septembra so izginile pege z roba solnčne ploskve in takoj je po celi zemlji nastopilo pomirjenje.

Toda ne samo vremenske sile, marveč tudi vse telesno življenje na zemlji je odvisno od dogodkov na solncu. Kot prvi je to proučil in dokazal ruski učenjak prof. Cijevski. Zbral je vse podatke o redno se ponavljajočih razvojnih dobah solnčnih peg v 19. stoletju in jih primerjal z nastopanjem epidemij v tej dobi. Pokazalo se je, da je epidemični razmah tako kolere kakor hripe odvisen od solnčnega delovanja. Kolera se najhuje širi tedaj, ko je delovanje na solncu najsilnije, to je, kadar so pege največje; nasprotno pa se pojavi hripa tedaj, ko pege pojemajo. Ko pa pege dosežejo najmanjši obseg, tedaj obe boleznii ponehata. (Tu se človek nehoti spomni na Manzonijev opis v »Zaročencih«, kako je strašna kuga v Milanu ponehala po silni nevilhti kakor bi odrezal.)

Nadaljna raziskovanja ameriških in francoskih znanstvenikov so potem dokazala, da je takrat, ko potujejo solnčne pege preko srednjega solnčnega poldnevnik, na zemlji posebno veliko nenadnih smrtnih slučajev zaradi živčnih in duševnih obolenj. Potem takem morajo imeti dogodki na solncu vpliv na živčni in duševni ustroj ljudi in živali. Dejansko so znanstveniki ugotovili, da se je v dneh razširjenih solnčnih peg stanje živčno bolnih oseb očitno poslabšalo. Na podlagi zvezdoznanskih opazovanj je bilo možno napade bolnikov za več tednov naprej čisto točno na uro povedati. Prof. Faure pravi: »Vpliv električnih čimteljev povzroča nenadne motitve v živčnem sestavu ljudi, ki so podobne motitvam v delovanju telefona, brzjava in radia; in ker živčni ustroj urca življenje, morejo telesa vsled teh motitev umreti.«

Usoda človeštva je torej v največji meri odvisna od dogodkov na solncu. Tačas imamo najhujšo dobo za sabo — delovanje solnčnih peg je zaenkrat prekoračilo svoj višek; učinke homo čutili v zmanjšani meri še 1 do 2 leti, potem bo zopet nastopilo pomirjenje na zemlji.

Prehlad — bolezen kulturnega človeka.
Izkustva polarnih raziskovalcev. — Kihanje in kašelj, njun izvor in pomen. — Poročilo Schackletona, Rasmussena in drugih polarnih veščakov.

Kihanje in kašelj, pravi nemški profesor dr. O. Baschina v neki odlični reviji, sta znaka kataralnih bolezni, ki se pojavljajo večinoma tedaj, kadar je zračni pritisk zelo nizek in kadar nas obhaja kurja polt ali pa kadar čutimo, da nas stresa mraz. Zato se navadno misli, da prihaja ta bolezen od mraza. Kompleks bolezni te vrste imenujemo kratkoma »prehlad«. Zelo je tudi razširjeno napačno mnenje, da se bolezen pojavlja tem pogosteje, čim bolj se prehladu podvrženi človek bliža mrzlim krajem, zlasti severnemu in južnemu tečaju. Polarni raziskovalci pa sodijo o tem baš narobe.

Ekspedicije, posebno tiste, ki so obiskale južni tečaj, pričajo, da zima človeškemu organizmu več koristi nego škodi. Angleški raziskovalec južnega tečaja, po-

poročnik Shackleton, omenja, da so se člani njegove ekspedicije prenašali samo enkrat, in sicer ob prehodu iz jeseni v zimo. Pa še takrat je imel prehlad čudne zveze z neko rečjo. V zlozljivi jeseni nisi so namreč odprli vreco oblike, ki so jo bili pripeljali s seboj. Vsi, ki so bili v baraki, so se prenašali. Medtem pa so moze, ki so bili na prostem in so zmrzovali v mrazu 49 stopinj pod ničlo, ostali zaravi in krepki ter odporni kakor dotlej. Prehlad torej ni bil posledica vremena, ampak necesa drugega.

Nekaj let pozneje je prišel do slničnega prepričanja tudi Amundsen. Izkrca se je bil ob kosovski ledeni barijeri. Njegova ekspedicija se je z bna utrla, kar privede nekoga dne v obisk Angleži (Scottova ekspedicija). Norvežani so se z njimi razgovarjali in družili, in evo, glej, po odhodu Angležev iz taborišca so vsi Norvežani zboleli, prehladili so se in nujnemu kihanju ni bilo konca ne kraja. Šele potem, ko so se zopet mnogo gibali na prostem, jih je prehlad minil in so popolnoma ozdraveli.

Shackleton poroča v svojih zapiskih še o neki stvari, ki je zelo zanimiva. Ko se je vracal proti Novi Zelandiji, se je ustavil v luci Lyttleton. Zasedral se je ob neki reki in je poslal mornarje v vodo, da se okopajo. Nenadoma pa so navalile na ekspedicijo muhe, ki žive na peščin. Mornarji so jeli bezati nazaj na ladjo, nekateri pa so je bili opikani. In čudno: tisti, ki so jih mune opikale, so ostali zdravi, vseh drugih pa se je lotil neznošen prehlad, ki ni hotel odnehati dolgo časa.

Ameriški raziskovalec polarnih krajev Knud Rasmussen je bil celih pet let, ko se je mudil v polarnih dezelah, čvrst in zdrav. Živel je na ameriškem arhipelagu v snežnih hiši in šele po petih letih, ko se je vracal domov in se je sestel z Evropci, se je prehladil ter je dobil vnetje pljuč.

Vsi ti primeri izpričujejo po sodbi prof. Baschina, da je prehlad infekcijska bolezen, ne pa bolezen, ki jo prinaša zima. Zima sama na sebi človeka še bolj ščiti pred prehladom kakor mlo spomladansko in poletno vreme. Prehlad se prenaša samo od sebe na osebo, bodisi direktno, bodisi indirektno. Človek, ki je dovolj utrjen in živi na severu, v krajih, kjer je število baciljev minimalno in ne pride nikoli v dotiko z ljudmi, je zdrav in ne pozna prehlada, ki je v nekem oziru samo bolezen kulturnega človeka in družbe.

Zdravstvo.

Važnost in pomen dihanja skozi nos.

Nam vsem je znano, kako važna je zunanost nosu za izraz našega obličja; znana nam je tudi tipična formacija nosa pri različnih narodih, saj še danes govorimo o grškem, rimskem itd. nosu.

Mnogo važnejša kot zunanost nosu pa je njegova notranjost, njegova funkcija ter težke posledice, ki nastanejo zaradi njegovega slabega delovanja odnosno nedelovanja. Če hočemo razumeti normalno delovanje nosa, si moramo biti vsaj v glavnem na jasnem, kako izgleda njegova notranjost. Oglejmo si torej na kratko njegovo anatomsko sliko.

Notranjost nosa deli srednja nosna stena, ki se nahaja vzdolž nosu in sestoji deloma iz hrustanca, deloma iz kosti — v dve simetrični nosni polovici, v levo in desno. Na stranski steni vsake polovice se nahajajo tri ena nad drugo razvrščene hrustančaste školjke in med njimi tri takozvane nosne vodilnice. Notranjost nosu, ki je pokrita s sluznico, delimo v dva dela.

1. regio respiratoria (dihalni del nosu), ki se razprostira od nosnega vhoda navzgor do srednje srednje školjke in

2. regio olfactoria (vonjalni del nosu), ki sega od srednje srednje školjke navzgor do nosovega stropa. Sluznične celice v dihalnem delu nosijo majhne dlakice, ki spravlja sekret, produciran od sluzničnih žlez, proti nosnemu vhodu. V vonjalnem delu se nahaja vonjalni živec, ki se razprostira razcepjen v drobne nitke, na površini celic sluznice. Na spodnjem, kakor tudi na onem delu školjk, ki je obrnjen proti srednji nosni steni, je v sluznici nebroj majhnih in večjih krvnih žilic, ki tvorijo kavernožno tkivo.

Normalno vdihavamo zrak z zaprtimi usti skozi nos. Zrak, ki ga vdihavamo skozi nos, pride skozi dihalni del v vonjalni del, nato v žrelo ter sapnik in pljuča. Skozi nos vdihani zrak se v nosi segreje očisti prahu in druge nesnage ter napoji z vlogo. Nadalje pridejo pri dihanju skozi nos v zraku se nahajajoče vonjajoče primesi do vonjalnega živeca, s katerim vonjamo.

Nosna duplina daje pri pravilnem dihanju nosu pri govorici ali petju specifično zvočnost (Klangfarbe) med tem ko ima slab nos za posledico nosljanje; tembolj se pa pozna ta posledica pri petju, katerega slab nos več ali manj onemogočuje.

Vsakdo, kdor ne more dihati skozi nos, mora dihati skozi usta. Če pomislimo na nečisti zrak v različnih tovarnah in obratih, na mrzel zrak pozimi in v visokem gorovju, na suhi zrak v poletju ter v stanovanju s centralno kurjavo, ki se v nosu očisti, ogreje ter napoji z vlogo, vidimo, kako važno je dihanje skozi nos za človeško zdravje. Nadalje z vonjalnim živcem pri dihanju skozi nos tudi vonjamo. Znano je, da nam prijetno dišeče snovi nudijo pri vonjanju užitek, nasprotno pa nas vonj opozori na nevarne ter strupene pline, ki so v zraku ter s tem prepreči njih nadaljnjo vdihavanje odnosno nas od njega odvrne. Nasprotno pa mrzel, skozi usta vdihani zrak, zniža temperaturo sluznice dihalnih organov, lomi odpornost proti vdihanim bakterijam, zaradi tega najdejo bakterije v tej manj odporni sluznici prav povoljna tla za svojo razmnožitev in povzročijo obolenje.

Na eni strani akutna in kronična vnetja mandelnov, akutna in iz teh nastala kronična vnetja žrela jabolka, kakor tudi globlje ležečih dihalnih organov, sapnika in pljuč, zadnjih dveh organov posebno pri otrocih, na drugi strani pritisk v glavi, posebno v čelu, glavobol, vnetja obnosnih duplin, nervoziteta, večkratni, dolgo trajajoči nahodi, pogosto krvavljenje iz nosa, pri otrocih mokrenje postelje, slab telesni in duševni razvitek, vse to so često posledice dihanja skozi usta. Nadaljna posledica je medicinsko manj važna, zato pa družabno neprijetna: to je nosljanje pri bdečem, smrčanje pri spečem ustnem »dihavcu«.

Katero so ovire dihanja skozi nos?

Največkrat so vzrok, zlasti pri otrocih, adenoidne vegetacije, po domače bezgavke. Normalno tvorijo bezgavke, ki se nahajajo v sluznici stropa žrela neznatno ploskev v obliki blazinice in vdihavanja in izdihavanja skozi nos zaradi svojega malega obsega ne ovirajo. Te adenoidne vegetacije so posebno pri otrocih jako povečane in sicer tako, da zapirajo baš zavoljo svoje obsežnosti nos od zadaj. Približno tri četrtine otrok ima abnormalno velike patološke vegetacije, ki ovirajo dihanje skozi nos in imajo vedno posledice, včasih lažje, včasih težje. Razen že navedenih posledic dihanja skozi usta, omenjam še naslednje specifične posledice ade-

nočnih vegetacij: pri otrocih se pojavlja trajna smrkvost, nemirno spanje, kašljanje. Ako vegetacije nosno dinanje delj časa ovirajo, dobi izraz lica gotovo formo, ki se imenuje tipus adenoides. Pod tem razumevamo top izraz lica, ki se stopnje do izraza idiota. Mamica zmerja otroka in ga opozarja naj zapre usta, oče se jezi, ker otrok v šoli ne kaže napredka; mali bolnik nima apetita, je slaboten. Vsa mogoča letovišča se obiščejo, na muži je pol lekarne kapljic in mazil, a vse skupaj ne pomaga, ker isčejo vzroka čisto tam, kjer ga ni. Vzrok tici namreč vedno v adenoidnih vegetacijah, ki ne spadajo v notranjost nosu.

Na tem mestu se moram dotakniti snovi, ki se je prav za prav nisem hotel, namreč razmerje med adenoidnimi vegetacijami in ušesnimi trobljami. Ušesni troblji, ki vodita od srednjega ušesa, končavata na strahni stropu žrela. Abnormalno velike vegetacije, ki se nahajajo na stropu žrela, pa zapirajo vhod v te troblje. Posledica tega so katarji obeh trobljev in katar srednjega ušesa, akutnega vnetja srednjega ušesa ter iz njih pri nestrokovnem zdravljenju nastala kronična vnetja. Da se iz akutnega ali kroničnega vnetja srednjega ušesa razvije vnetje možganske mreže, absces možgan itd. s smrtonosnimi posledicami, je splošno znano.

Kot nadaljno oviro normalnega dihanja omenjam znatno skriviljenost srednje nosne stene. Srednja nosna stena je lahko v celoti pomaknjena recimo na levo stran tako, da je cela leva nosna polovica ožja kot pa desna ali obratno. Skriviljenost pa je lahko delna in to v hrustančastem ali v kostnem delu. Prav tako ovirajo pravilno in normalno dihanje skozi nos različni izrastki na srednji nosni steni, ki so konicaste ali pa tope oblike. Vse te anomalije so prirojene ali pa pridobljene bodisi vsled udarca ali padca na nos. Laik bi mislil, da toliko kolikor dobi manje zraka skozi zoženo polovico, toliko več ga dobi skozi drugo širšo nosno polovico. Je pa stvar drugačna: zrak, ki ga normalno vdihavamo skozi nos z ravno ali samo malo skriviljeno srednjo nosno steno do vonjalnega dela in od tu v žrelo zadene pri nosu z asimetrično nosno steno ob njeno konkavito ter preide v vrtnice, tako da je nadaljno dihanje tudi skozi širšo nosno polovico jako naporno.

Navajam tudi sicer ravno, ampak abnormalno srednjo nosno steno v hrustančastem ali v kostnem delu ali pa v celoti tako, da se školjke direktno dotikajo srednje nosne stene. Naravna posledica tega je, da postane dihanje skozi nos nemogoče ali vsaj težko.

Odstranitev teh nedostatkov je operativna in spada v roke specialista. Pri številnih bolnikih, na katerih sem za časa svoje specializacije te operacije izvršil, kakor tudi na lastni koži izkusil, je uspeh te operacije izvrsten.

Nadaljni vzrok otežkočenega ali nemožnega dihanja skozi nos so nosni polipi. Ti nastanejo kot degenerativni produkt kroničnega vnetja sluznice nosa ali obnosnih duplin. Tudi polipe je treba odstraniti in sicer samo operativno. Pomniti pa je, da je operativno zdravljenje polipov, ki izvirajo iz obnosnih duplin, povsem drugačno nego polipov, ki izvirajo iz nosne sluznice. Zadnji se enostavno z zanjko odstrijejo, medtem ko je treba polipe iz obnosnih votlin iztrebiti, kot pravimo s korenino, t. j. treba je odstraniti bolno sluznico obnosnih duplin in polipe; če se namreč konec teh polipov, ki molijo v nos, samo z zanjko odstrije, se s tem ne doseže ničesar, ker polip zopet naraste in se prejšnje stanje povrne.

Pod tem imenom razumemo patološko povečanje sluznice školjk. Tudi to se mora operativnim potom odstraniti. Školjke, ki so pomaknjene proti srednji nosni vasomotoria. Na tej boleznii trpeči se pritožujejo, da v ležeči legi ne morejo dihati skozi nos. Vzrok tici v tem, ker se žilice kavernoznega tkiva v ležeči legi nasteni in se je dotikajo, imajo iste posledice.

Takozvana ozoena (Stinknase), ki vodi v poznejši dobi do uničenja sluznice, celo hrustanca, ima za posledico istotako otežkočeno dihanje in sicer zato, ker se delajo v nosu velike kraste strnjene sekreta.

Imamo pa še eno bolezen, ki ji pravimo rinitis polnijski maksimalni s krvjo, tako da se kavernožno tkivo školjk dotika srednje nosne stene ter onemogoča nosno dihanje. O vzroku tega dejstva si učenjaki še niso na jasnem. Eni trdijo da temelji ta bolezen na živčni podlagi, drugi pravijo, da spada ta bolezen med takozvane avitaminoze kot je angleška bolezen (rachitis), skorbut itd. Kakršno prepričanje, takšno zdravljenje. Uspeh zdravljenja pa je navadno negativen ali pa samo predhodno pozitiven.

Dr. Janko Hainer.

ZA SMEH IN KRATEK ČAS.

Elia: »Vaša mati mi je dejala, da ste bili Vi tako zelo podobni svojemu ranjkemu bratu dvojčku, da vaju še ona ni mogla razločevati.«

Pisar: »Da, to je resnica; saj še danes ne ve, kateri izmed naju je pravzaprav umrl.«

»Kje pa je tvoja žena?«

»Je šla na izprehod.«

»Potem si sam doma?«

»Čisto sam, še ključ od kleti mi ni pustila.«

Gost: »Pri vas bi pa lahko tako dolgo sedel, da bi od lakote umrl.«

Natakar: »Teško. Pri nas ob enajstih že zapiramo.«

»Nežika, zdi se mi, da preveč hitite z mojitvijo. Kako pa se piše stražnik, ki vas snubi?«

»Imena res ne vem, a zapomnila sem si njegovo številko.«

»Jaz bi rada lep klobuk, biti mora zadnja novost, po najnovejši modi!«

»Prosim, sedite, gospa, in par trenutkov počakajte, ker moda se pravkar menjava.«

Tiskovna napaka.

Inserat. Ob močni vodi stoječa žaba se proda po ugodni ceni.

Išče se pletar za pletenje košar in tozadevne stroke, ki bi hotel sprejeti nekega invalida v službo. Mogoče se najde med tovariši, ali pa ako kdo poižve za kakega neinvalida, da naj javi po dopisnici upravi lista ali Oblastnemu odboru.

Izdaja Udruženje vojnih invalidov. Odgovorni urednik: Stanko Tomc. Tiska tiskarna »Slovenija« v Ljubljani. Predstavnik za tiskarno: Albert Kolman.